

Виховний захід «Український віночок – народний оберіг»

(для учнів початкових класів)

Мета: пробуджувати пізнавальний інтерес до традицій та звичаїв українського народу; розповісти учням про символічні значення квітів та кольорів стрічок, що входять до складу традиційного українського вінка; збагачувати знання про квіти як обереги людського життя, їх народні назви, про значення кожної стрічки у вінку, про послідовність вплітання квітів та стрічок;

Розвивати мовлення, мислення учнів, удосконалювати навички виразного читання віршів, навички правильного читання прозового тексту.

Виховувати любов і повагу до нашої землі, рідного краю, до традицій нашого народу, спадщини предків, пошани до народних традицій.

Обладнання : ілюстрації із зображенням квітів, український віночок, рушники, дитячі малюнки.

Хто вміє віночок вити — той вміє життя любити;

Вийся віночку легесенько — стелися, доле, щасливесенько

Хід виховного заходу

Захід проводиться в актовій залі, прикрашеній рушниками, оберегами. На столі розкладені рослини, про які йтиме мова на святі. Це кетяги калини, терен, любисток, васильки, ромашка, хміль, квіти маку, ружі (троянди) і півонії, деревій, безсмертник, чорнобривці, незабудки, барвінок, грицики.

У гаю, на лузі, в полі,
Скільки там квіток!
Ми нарвали їх доволі,
Потім посідали в колі,
Щоб сплести вінок.

Заплету віночок, заплету шовковий,
На щастя, на долю, на чорнії брови.

Та й пушу віночок на биструю воду,
На щастя, на долю, на милого вроду

Кожна нація, кожен народ мають свої звичаї, обряди, що склалися протягом багатьох століть і висвячені віками. Звичаї розрізняють і об'єднують людей в один народ, одну націю, охороняють від забуття. Оберегами від злих сил вважалися в народі рослини, які мали чудодійні властивості.

Квіти – постійні супутники нашого життя. Вони усюди – на клумбах, у кімнатах у вазонах, на вишитих рушниках. Із них робили цілющі відвари, напої.

- А що буде, коли сплести квітку до квітки?

- Ну звичайно ж віночок!

Сьогодні ми з вами поговоримо про український віночок, як оберіг людського життя, про символічні значення квітів та кольори стрічок, що входять до складу традиційного українського вінка.

Віночок, сплетений з квіточок і трав, оздоблений яскравими стрічками, — один з найдавніших українських символів.

В сиву давнину вінки носили тільки дівчата. А плели віночки з живих квітів, бо вважали, що в них є чаклунська сила, яка здатна захистити від будь – якого лиха.

Ведуча. Починали носити віночок дівчата з трьох років. Перший — для трирічної дівчинки — плела мама, вимочувала у росах, коли на небі сонце зійде. І купала його в росах сім днів, а тоді до скрині клала. У віночок вплітала чорнобривці, незабудки, барвінок, ромашки. Кожна квіточка лікувала дитину: чорнобривці допомагали позбутися головного болю, незабудки та барвінок зір розвивали, а ромашка серце заспокоювала.

1 учень

Барвіночку квітчатий,
Буяй побіля хати.

Буду тебе поливати,
Цвіт блакиті шанувати.

2 учень.

Барвінок усміхається
Блакитним небесам,
Під вітерцем гойдається
Він, мов метелик, сам.
Здається, доторкнуся я
До ніжних пелюсток –
Злетить у небо сонячне
Метелик із квіток.

Ведуча. У чотири рочки плели інший віночок. Усі кінчики пелюсток вже були розсічені, доплітався безсмертник, гілочки яблуні.

Ведуча. Для шестирічної доньки у вінок вплітали мак та волошку. Мак у віночку – символ боротьби українського народу за волю. Кожна людина втрачала когось рідного у цій борні, то й процвітала пролита кров маковою квіткою в українському вінку.

1 учениця.

Розцвіли у полі
Синьоокі квіти.
То є символ волі,
То – небесні діти.

2 учениця.

Розцвіли волошки
Рано – пораненьку,
Мовби сині очка
В полі золотенькім.

3 учениця.

На просторах поля золотого
Сині зірочки тремтять,

Мов шматочки неба голубого

Виграють, виблискують, горять.

(У виконанні дівчаток звучить пісня Н.Май «Василечки».

Ведуча. Для семирічної дівчинки плели вінок з семи квіточок. І вперше квіт яблуні влітали.

Учениця.

Яблунька, яблунька в нашім саду.

Вранці до яблуньки радо іду

Пахне, квітує вже яблунька біла.

Я ж тебе, яблунько, тут посадила.

Ведуча. То був цілий ритуал, коли батько торкався вінком голівки і промовляв: “Мати-яблуне, дядино моя...” та прохав у неї здоров’я і долі дитині. У центрі було гроно калини — символ краси дівочої, далі — квітки незабудки, барвінку, любистку, чорнобривців чи нагідок, безсмертника.

1 учениця.

Наче небесні озерця, в окрузі

Розквітли ніжні незабудки в лузі;

Тендітні, блакитні, беззахисно-світлі,

Мов очі дитини, ласкаві й привітні...

2 учениця.

Гарні квіти біля хати

Навесні садила мати,

Чорнобривці чорноброві

Квітнуть в тиші вечоровій

Чорнобривці чарівні

Так і просяться в вінки.

3 учень.

У гаю, на лузі, в полі —

Скільки там квіток!

Ми нарвали їх доволі,
Щоб сплести вінок.

4 учень.

Росте любисток у городі,
Його люблять у господі
За стебло його гіллясте,
Листя надрізне, зубчасте
Що дихає холодком
Як притулишся чолом.

5 учениця.

Пробудилися ромашки
На світанні голубім,
Очі в очі зазирали,
Розмовляючи собі.
Пелюстки ласкали білі
І гойдали їх вітри,
І світанок на голівки
Сипав роси їм згори.

6 учениця.

Щовесни виглядаю калинового цвіту,
А калина щоразу вклоняється літу.
Приголублена сонцем,
До ставочків блакитних
Простягає калина білосніжне суцвіття.

Всього в українському віночку дорослої дівчини – 12 квіток і кожна лікар і оберіг. Ми сьогодні поговоримо про ті квіти, які вам найбільш знайомі і які вплітали до віночка.

У віночок України
Заплету я квіти нині.

Віночок — не проста краса,
Йому підвладні й небеса.
Про це відомо у нас зроду,
Він — оберіг народу й роду.

(Далі учні по черзі розказують про квіти українського вінка, супроводжуючи кожен розповідь відповідною квіткою. Закінчивши розповідь, учень прикріплює квіточку до дошки таким чином, щоб утворилося коло, яке нагадуватиме вінок).

Деревій — красива квітка, схожа на квітуче деревце. Де б вона не з'явилась, обов'язково порадує всіх своїм квітом. Діти називають цю квіточку рибкою, бо форма листячка в неї має форму рибки, різьблена й приємна на дотик. Як символ нескореності, деревій посідає центральне місце у віночку, тобто це перша квітка українського вінка. Славен він тим, що має цупке стебло, проростає та цвіте всюди.

Барвінок — це дивна квітка. Він супроводжує людину від колиски й до могили. У барвінку купали немовлят, щоб вони росли гарними і здоровими. Барвінкові вінки носили дівчата, адже він ріс біля кожної криниці, і вода була чистою і цілющою. Кажуть, що він до людської оселі, до городу тягнеться. Взимку відвар п'ють од простуди, влітку барвінком прикрашають святковий хліб, хату, плетуть весільні букетики. Цілий рік його шанують. Він уособлював вічність і постійність.

Барвінок зберігає свій дивний колір навіть під снігом. Люди шанують барвінок, вважають його символом життя. Також пучечки барвінку вішали над дверима та вікнами, щоб уберегти оселю від злих сил. Барвінковий край — так називають нашу Батьківщину. Барвінок також є символом краси.

Недавно ще гула метелиця,
Кругом лежав біленький сніг,

А вже барвінку листя стелється
Зеленим килимом до ніг.
Воно під снігом і під кригою
Всю зиму зелень берегло
І перше стрінуло з відлигою
Весняне сонце і тепло.
Із перемогою і славою
Весна з'являється на світ,
То квітне радістю яскравою
Барвіночку синенький цвіт.

Всю зиму бачив теплі сни
і сонцю слав привіт.
Я – синя квіточка весни,
я – барвінковий цвіт.
Зелений килим на стежині
я для весни зіткав.
І ніжні квіти сині – сині
у нього повплітав.
Я маю листячко зелене,
а в оченятах синь,
то відбилася у мене неба голубінь.

У найперший віночок дівчатам вплітали **чорнобривці**, щоб гарними на вроду
були, чорнобривими. Чорнобривчиками ще називають красивих
чорнявеньких хлопчиків. Люди говорять про такого: «Гарний, як
чорнобривчик», а мама зве сина: «Чорнобривчику мій».

Вірили в те, що ці квіти допомагають позбутися головного болю.
Найпахучішим зіллям у віночку є чорнобривці, квітка материнства, доброти,
щедрості. Де б ви не були, куди б не закинула вас доля - якщо під вікном у вас

ростиме кущик чорнобривців, ви завжди пам'ятатимете й домівку, і матусю, і рідний край.

Чебрець, полин, м'ята, чорнобривці, ромашка, материнка в поєднанні створюють чарівний і неповторний запах, який надає оселі затишку, спокою.

Гарні квіти біля хати
Навесні садила мати,
Чорнобривці чорноброві
Квітнуть в тиші вечоровій
Чорнобривці чарівні
Так і просяться в вінки.

Незабудка.

Яке ласкаве ім'я у моєї квітки. І сама вона прекрасна. П'ять пелюсточок, синіх-синіх, ніжніших від неба, а посередині знаходиться жовте сердечко. Незабудки не вигорають, не відцвітають, не тьмяніють на гарячому літньому сонечку. Цвітіння квітки, маленької, як нігтик дитини, м'яке, чисте, довірливе. Подивишся на неї раз — повік не забудеш. Адже у ній поєднані разом і краса, і простота, і вічність.
Незабудка – істинна любов.

Наче небесні озерця, в окрузі
Розквітлидовкруг незабудки на лузі;
Тендітні, блакитні, беззахисно-світлі,
Мов очі дитини, ласкаві й привітні...

Відомо сорок видів незабудок, в Україні зустрічається девятнадцять.

Безсмертник у віночку дарує здоров'я, загоює найтяжчі рани, лікує багато хвороб, хоча на вигляд дуже скромний. Але кожна квіточка, якою б тендітною вона не була, потрібна людям.

І назва у нього символічна: без смерті прожити. На вигляд вони маленькі, не дуже помітні, але їх користь для людини є надзвичайно великою.

А **ромашка** у віночку наймолодша: її стали вплітати у вінок, коли переконалися, що вона приносить не лише здоров'я, але й доброту та ніжність. І вплітають її разом із гронами калини та цвітом яблуні й вишні, поміщуючи поряд із батіжком хмелю — символом гнучкості та розуму.

Дрімає всесвіт на травиці,
Підперши зіркою щоку,
Стоїть по пояс в Україні,
Ромашка в білому вінку.

Цвіт вишні та яблуні — це символ материнської любові.

Вишневий цвіт — то невмируща материнська любов. Пелюстки цих квіток збирали навесні, а потім додавали до купелі немовляти, а чай з них знімає застуду. Тому й у віночку дівочому цвіту вишні та яблуні відведено почесне місце.

Яблунька, яблунька в нашім саду.
Ранком до яблуньки радо іду
Пахне-квітує вже яблунька біла.
Я ж тебе, яблунько, тут посадила.

Калина. Це символ краси та дівочої вроди, символ нашої рідної України. Ще моя бабуся розповідала мені про те, як колись люди шанували калину. Не було, здається, хати, біля якої не зростала б калина. Навесні калина

вкривається білим цвітом і стоїть, як наречена, у білосніжному вбранні, а восени палахкотить гронами червоних плодів. Як забіліють її квіти — дівчата ними коси прикрашають. А коли кетяги достигали, їх вішали попід стріхою.

Без калинового цвіту чи грон ягід також не може бути українського віночка, бо калина — то пісенний образ самої України. Говорять, що у вінку вона повинна бути між хмелем.

Посадіть калину коло школи,
Щоб на цілий білий світ
Усміхнулась щиро доля,
Материнський білий цвіт.

Посадіть калину на городі,
Щоб розквітнула земля!
Із роси пречиста врода,
З неба — почерк журавля.

Посадіть калину коло тину,
Щоби злагода цвіла!
Буде щедрою родина —
Буде честь їй і хвала.

Посадіть калину коло хати,
Щоб на всеньке на життя!
Стане кожен ранок святом,
Дітям буде вороття.

Вишневий цвіт, калина та ромашка, переплетені тендітними вусиками **хмелю**, вважаються втіленням прекрасної душі нашого народу. Хміль - символ гнучкості та розуму. Хміль оспіваний в багатьох легендах і піснях.

Ружа, мальва та півонія символізують в оздобі українських дівчат віру, надію та любов. Ці квіти лікували людей від серцевих хвороб.

Мальви квіти чарівні
У віконце дивляться мені
Наче діти заглядають,
Тільки жаль не розмовляють.
На зеленім оксамиті
Пелюстки росю вкриті,
І веселі, і сумні – Мальви квіти чарівні.

Волошка вважається уособленням краси, молодості, сили і здоров'я. Синьоокі волошки завжди приваблювали своєю тендітною скромною красою. Цю квітку можна зустріти в житньому полі, де лагідно шепочуться стиглі колоски, що радіють яскравому сонечку. Синій колір волошки символізує чисту радість та сподівання, що живуть у кожній людській душі. Розташовуватися вона повинна обов'язково біля любистку. Волошка — чарівна рослина, яка допомагає людям бути здоровими.

Волошка і Любисток - ці квіти у віночку є символом людської відданості, уміння бути корисними.

З легенд та пісень відомо про чудодійні властивості **любистку**. Його кидали в купіль дитини, аби довго жила, була милою. Про красиву дівчину в Україні завжди казали: «Вона така гарна, наче в любистку купана».

Мій любисток - духмяний блискучий,

Ти знайомий і рідний без меж,
Нас ніколи ніхто не розлучить,
Ти ж бо в серці моєму живеш.

Виростали ми скупані в ньому,
Пахли коси цілющим теплом.
А сьогодні чомусь призабутий,
Хоч і вічний твій подих буття.
Нам ще бути любистку, та й бути,
Ти ж любові і сонця життя!

Мак - ця квітка уособлює собою вічну боротьбу між добром і злом. Чорна серцевина — то ненависть, а червоні пелюстки — палка любов. Мак – це символ безмежності зоряного світу, Сонця, зорі, сну і смерті, плодючості, заспокоєння, швидкоплинного життя, красивої дівчини, безневинно пролитої крові, надійного оберега від нечисті. Макова голівка – символ заспокоєння. Має мак і магічну силу, спрямовану проти усякого зла. Червоний мак означає красу і молодість. Вінок із червоних маків – це символ жіночої чистоти, його порівнюють з білим світлом.

Ну й мак же красивий зацвів серед поля!
Такий, що повз нього не пройдеш ніколи.
Мурашки спинялись, і коники клякли
Од тої краси незвичайного маку.

І навіть завжди заклопотані бджоли
Літали повільно над маком по колу.
А макові – що? Ну вродився такий.
Красою пишатись йому не з руки.

Як без вишні - не садок.

Так без маку - не вінок,
А його ось, як на те,
Скільки в полі тут росте!
І червоний і стрункий
І свіженький все який!
Цілу купу нарвемо –
Всім віночки сплетемо.

Гра «Віночок».

У дітей лежать заготовки – коло (основа), квіти, стрічки, клей.
Потрібно вибрати квіти – символи українського віночка, і наклеїти їх у вигляді віночка.

- Діти! А що нам ще не вистачає у нашому віночку?
(Відповіді дітей)
- Так, дійсно, стрічок. Жодного віночка не може бути без різнокольорових стрічок.

Український вінок, окрім безлічі квітів, обов'язково мав бути прикрашений стрічками.

Довжина стрічок не перевищувала довжину кіс дівчини. В'язати стрічки слід у певній послідовності, це ціла наука. І сором був тій дівчині, у якої стрічки пов'язані недбало або не за порядком. В'язати стрічки треба теж уміти і символи їхні знати.

1 хлопець. Найпершу у віночку – посередині, в'яжуть світло –коричневу стрічку – символ землі – годувальниці.

2 хлопець. Біля цієї стрічки з обох боків в'язали жовті стрічки – символ сонця.

3 хлопець. За жовтими стрічками в'яжуться світло – зелені – символ краси і молодості.

4 хлопець. За ними в'яжуться блакитні стрічки – символ неба.

5 хлопець. Далі в'яжуть червону стрічку – символ печалі і магії.

6 хлопцев. Далі в'яжуть жовтогарячу – символ хліба.

7 хлопцев. Далі в'яжуть фіолетову стрічку – символ мудрості людини.

(Кожен хлопчик підходить до дошки і на віночку показує стрічку, про яку розказує).

1. Про це, любий друже, повинен ти знати:

Коричнева стрічка – земля, наша мати.

Вона в нас єдина, вона найрідніша

Коричнева стрічка – вона найміцніша.

2. Ми хочем, аби ви усі зрозуміли:

Ці жовті стрічки – наше сонечко миле.

Воно дає світло, дарує тепло.

Без сонця життя б на землі не було.

3. Дві стрічки: зелена і темно-зелена –

Це юність, краса. Це природи знамена.

Зелена трава і зелені листочки –

Дві стрічки зелені ми маєм в віночку.

4. Дві стрічки: блакитна і синя, темніша –

Це небо і води. Хай будуть чистіші.

Дай Боже, щоб ми вберегли їхню суть,

Нам небо і води здоров'я дають.

5. Оранжева стрічка – м'яка паляниця.

Це й колос достиглого жита, пшениці.

Дивись, як оранжева стрічечка сяє,

Рум'яна, як хліб, нам про хліб нагадає.

6. А ця, фіолетова, те означає,

Що розум людський ще надій не втрачає

На те, що послухаєм розум і Бога,

На те, що щасливі ми будемо з того.

7. Малинова стрічка або малинова

Про щедрість сказати своє хоче слово,

Про те, що не можна усе тільки брати,
Що треба навчитись і щедро давати.
8.Багатство й достаток – рожева ця стрічка.

Багатство пора вже нам мати за звичку.
Достаток з рожевої стрічки всміхатись
Нам буде, як праці не будем боятись.

9.Якщо ви в вінок стрічки білі вплели,
То треба, щоб душу свою берегли.
Перлини душі ви збирайте в намисто,
Душа хай, як білі стрічки, буде чиста.

Вчитель. Ось і відбулося наше знайомство з українським віночком, красивим і загадковим, таємничим і відвертим, прикрасою й оберегом дівчини з малих літ аж до весілля. Сподіваюся, що на сьогоднішньому святі ви отримали часточку добра, тепла і знань. Бажаю менше хворіти та обережно ставитись до природи, до рослинних оберегів. Нехай у серцях ваших прокинеться бажання більше дізнатись про наші звичаї, традиції, обереги.

Література

<https://vseosvita.ua/library/vihovna-godina-ukrainskij-vinocok-144411.html>

<https://oksanamogilevskaya.wixsite.com/schilnakraina17/blank-16>

<http://metodportal.com/node/50992>

<https://naurok.com.ua/vihovna-godina-na-temu-ukra-nskiy-vinok-nash-oberig-31226.html>

